

ANMED

ANADOLU AKDENİZİ
Arkeoloji Haberleri

2011-9

*News of Archaeology from
ANATOLIA'S MEDITERRANEAN AREAS*

Pisidia Antiokheiası Kazısı 2010

Excavations at Pisidian Antioch in 2010

Mehmet ÖZHANLI

Pisidia Antiokheiası 2010 yılı kazı çalışmaları 29 Haziran – 06 Kasım 2010 tarihleri arasında Nymphaeum'un önünde başlayan kuzey-güney caddesinde, Bizans Dönemi havuzunda, Kuzey Kilisesi ve Hamam olarak adlandırılan yapıda gerçekleştirildi* (Res. 1). Kent suruyla ilgili çalışmalar büyük oranda tamamlandı. Ayrıca, kent ve çevresinde epigrafik araştırmalara, belgeleme ve önceki yıllarda açığa çıkarılmış seramiklerin ve kazılmış alanların çizimine devam edildi. Kentin çevresinde detaylı yüzey araştırmaları yapıldı.

1. Cardo Maximus Caddesi

Nymphaeum'un önünde 30 m. genişliğinde başlayan kuzey-güney caddesi 150 m.'den sonra daralarak devam etmektedir. Bu caddede meydana 2009 yılında yapılan çalışmalarda, 20 m. genişliğinde 40 m. uzunluğunda bir alan açılmıştı. Bu yıl, 2009 yılında yanlarda bırakılan alanlarla birlikte 110 m. daha ortaya çıkarıldı. Ayrıca, 5.30 m. genişliğindeki doğu portikonun 44 m.'si açıldı. Portikonun üzerinde geç dönemlere ait genişliği yaklaşık 2.80 m. olan dükkânların sadece küçük düzensiz taşlardan örülmüş duvarları koruna gelmiştir. Cadde meydanının üzerinde devşirme malzeme ile inşa edilmiş geç dönem yapıların bazılarında sadece bir duvar korunmuştur. Bu yapılara ait malzemeler daha sonraki dönemlerde başka yere taşınmış olmalıdır. Meydanın güney ucundaki yapılar daha iyi durumdadır.

Yapılan çalışmalarda yaklaşık 2 m.'yi aşan çok az seramikli dolgu toprak içerisinde farklı dönemlere ait sikkeler, metal-kemik objeler ve yapı elamanlarına ait

* Bu çalışmalar, Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Merkez Müdürlüğü'nün (DÖSİMM), Süleyman Demirel Üniversitesi ve Suna – İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü'nün (AKMED) maddi destekleri, Yalvaç Belediyesi'nin sağladığı konaklama yeri ile Yalvaç Güçsüzlere Yardım Sağlık ve Eğitim Vakfı'nın iaeş yardımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Yardımda bulunan bütün kurumlara çok teşekkür ederiz.

The Pisidian Antioch campaign of 2010 lasted from June 29th to November 6th covering the areas of a north-south street, a Byzantine pool, a northern church and baths* (Fig. 1), and work on the city walls was almost completed. Epigraphic surveys and documentation in and around the city, as well as the drawings of pottery and trenches from previous years were continued. Intensive surveys were carried out around the city.

1. Cardo Maximus Street

The north-south street begins at a width of 30 m. in front of the nymphaeum, then tapers down after 150 m. A street-square area previously excavated in 2009 and comprising 20x40 m., was re-worked. In this year's excavations, a larger area, approximately 110 m. in length was exposed, together with side-areas untouched in 2009. At this site, a 44-meter-long section of the 5.30-meter-wide portico was also exposed. There are shops averaging about 2.80 m. wide from later periods, showing extant walls of small irregular stones. Some of the later city-square buildings that were built with reused materials, have only survived as a single wall, with the missing material apparently removed to another site at a later time. Buildings at the south end of the square seem to be better preserved.

In the course of work, the filling earth, approximately 2 m. thick, revealed little pottery content, but yielded a variety of coins, metal and bone objects and architectural elements of various periods. Most of the pavement blocks, particularly along the west half of the street, are

* *The work was accomplished with financial support provided by the Ministry of Culture and Tourism – DÖSİMM, Süleyman Demirel University and the Suna & İnan Kırac Research Institute on Mediterranean Civilizations (AKMED); residential support provided by Yalvaç Municipality; and provisions provided by Yalvaç Foundation for Support for the Impaired, Health and Education. We would like to express our gratitude to all institutions for their contributions.*

Res. 1 Kent planı
Fig. 1 City plan

mermer parçalar ele geçti. Caddenin özellikle batı kısmındaki zemin taşları büyük oranda eksiktir. Ayrıca, geç dönemde su künklerinin döşenmesi için zemin taşları sökülmüştür (Res. 2). Açığa çıkarılmış olan yapıların da duvarlarının çok azı korunmuştur. Bu yapıların bazılarında benzer bazılarında ise farklı buluntular görülmüştür. Meydanın güney ucunun doğu köşesinde bulunan yapıda büyük bir depolama kabı, terazi ve mühür bulunurken; diğer yapılarda günlük kullanıma ait metal objeler ve seramik parçalarının görülmesi yapıların farklı amaçlar için kullanıldığına işaret etmektedir. Cadde zeminin 20 cm. üzerinde ele geçen, dönemini tespit edemediğimiz bir taş balta en ilginç buluntudur (Res. 3).

Cadde meydanının doğu portikosunun önünde düzenli bir şekilde beş adet postament yerleştirilmiş, bunların önünde devşirme malzeme ile geç dönemde yeni bir yapı inşa edilmiştir. Bu yapıda kullanılan bloklardan biri, üzerinde onurlandırma yazıtı bulunan bir heykel altlığıdır (Res. 4). Postamentlerin kuzeyden güneye doğru ikincisiyle üçüncüsü arasında bir sokak tespit edilmiştir. Bu sokağın altında yaklaşık 1.5 m. derinliğinde ve 1 m. genişliğindeki kanalizasyon, meydanın ortasından geçen ana kanalizasyona bağlanmaktadır.

Res. 2 Cardo maximus - meydan
Fig. 2 Cardo maximus - square

missing. Additionally, it seems pavement blocks had been removed for installation of water pipes (Fig. 2). Walls of exposed structures have survived in very poor condition. Some of these structures contained finds similar to those aforementioned, while other buildings contained different finds. The structure at the east corner of the south end of the square contained a large storage jar, a scale and a seal; other buildings contained metal objects and potsherds related to daily use; this would suggest these buildings served different functions. The most interesting find is a stone axe uncovered at +20 cm. above the street level (Fig. 3).

Five postaments were placed in front of the east portico of the street-square and a new building was built with reused material in front of the postaments at a later period. One reused block here was a statue base with an honorary inscription (Fig. 4). An alley was noted between the second and third ones from the north. Beneath this alley is a sewage channel of about 1.5 m. deep and 1 m. wide which connects to the main sewage channel extending beneath the square.

Res. 3
Taş balta
Fig. 3
Stone axe

Res. 4 Yazıtlı altlık
Fig. 4 Inscribed base

Alanda üç farklı yerde kireç ocağı ve postamentlerin önünde karılıp yığılmış harç, erken dönemlere ait mermerlerin yakılmış olduğunu belgelemektedir. Caddede açılan bölümün çizimleri tamamlanmış ve açığa çıkarılan mimari parçalar kataloglanmıştır.

2. Havuz Yapısı

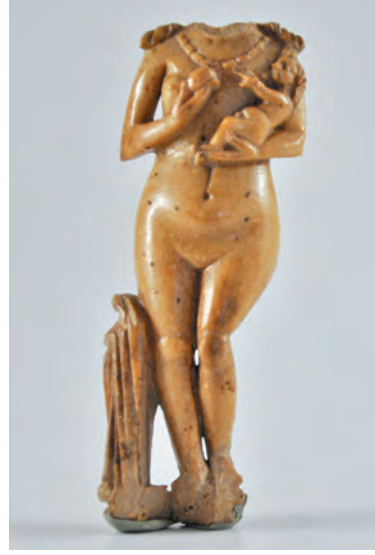
Merkezi Kilise'nin kuzeybatısında bulunan ve Meclis Binası olduğu düşünülen çukur alanın anlaşılması için 2009 yılında bazı sondajlar açılmıştı. Bu yıl alanda jeofizik çalışmaları ile yapının sınırları belirlenerek planı çıkarıldı. Dikdörtgen planlı havuz devşirme malzeme ile yapılmış ve zemini betonla (caementum) sıvanmıştır. Duvarın bazı bölümleri arazinin eğiminden faydalanarak yamaca yaslandırılmış ve sadece duvarın ön kısmı düzgün taşlarla örülmüştür. Açılan sondajlarda çok az seramik ve birkaç adet korozyona uğramış sikke ele geçti.

Cardo Maximus caddesinde zemin taşlarının sökülerek yeni bir künk döşendiğine yukarıda değinilmişti (Res. 2); künkler bu havuza su taşıyor olmalıdır. Kentin merkezinde bulunan bu alandaki eski yapı büyük bir havuza dönüştürülmüş ve havuzdan kente su dağıtılmıştır.

3. Kuzey Kilise Kazısı

2009 yılında çalışma başlatılan sektörlerde devam edildi. Kilisenin orta ve güney nefi de açıldı. Zeminin tahrip olmuş bölümlerinde harçlı tabakanın altında, düzenli olarak defnedilmiş mezarlarla; farklı alanlarda dağınık halde gömülerle karşılaşıldı.

Kilisedeki çalışmada yüzeye yakın geç dönem dolgu su içerisinde başı eksik çocuk taşıyan fildişi bir kadın

Res. 5
Fildişi figürin
Fig. 5
Ivory figurine

Three lime kilns identified at three different points in the area as well as mortar mixed and heaped in front of the postaments show ancient marbles had been burnt. Drawings of exposed parts of the street were completed and architectural pieces were catalogued.

2. Pool

In 2009, soundings were dug in a building thought to be a bouleterion. This building is located to the northwest of the Central Church. This year, a geophysical study was conducted and its plan was retrieved. The rectangular pool was built with spolia and its floor was paved with concrete (caementum). Some parts of the wall rested directly on the slope, making use of the topographic inclination, with only the front wall being built of cut stone. Soundings brought to light only a very few potsherds and a few corroded coins.

The water pipes, noted above, installed by removing the pavement (Fig. 2), must have supplied water to the pool. The old, large building in the city center was converted to a pool and distributed water to the city.

3. Excavations at the North Church

Work continued in the same sectors initiated in 2009; the nave and south aisle of the church were exposed. Under the mortared layer of the destroyed parts of the floor were apparently planned graves whereas haphazardly planned graves were found at various other areas.

In the late-period filling close to the surface was an ivory figurine of a woman holding a child. The head of the woman is missing (Fig. 5). The woman's hair is shoulder

figürünü bulundu (Res. 5). Saçları omuz başlarına inen ve boynunda kolyesi bulunan kadın çıplak betimlenmiştir. Sağ tarafında bulunan desteğin üzerinde giysisi görülmektedir. Kadın, dirsekten bükülü ve iki göğüs arasında duran sağ elinde nar ya da ona benzer bir şey tutmakta; sol eliyle desteklediği erkek çocuğu emzirmektedir. Nimrud fildişi ve Kıbrıs'ın çocuk taşıyan kadın figürünlerine benzeyen bu eser, duruşuyla geç Klasik ve Hellenistik dönem Aphroditelerini anımsatmaktadır.

Yukarıda anlatılan kazı alanları dışında, kent girişinin batısında kalan alanda bulunan besihanelerin Belediye tarafından yıkılmasıyla ortaya çıkan antik taşların etrafının açılması sırasında kentin cadde döşeme taşlarına benzer bir zemin ortaya çıkarıldı. Zemin üzerinde İ.S. 3. ve daha sonraki yüzyıllara ait değişik tip ve boyutlarda birçok seramik, birkaç adet cam parçası, mermer plaka, metal cüruf ve ön yüzde, Lulia Domna'nın portresi ve ismi; arka yüzde, Ay Tanrısı Men ve yanında simgesi olan horozun bulunduğu bir adet bronz sikke ele geçmiştir. Yapılan çalışma sonucu zeminin bir caddeye ait olduğu ve bu caddenin Kentin Batı kapısından Yalvaç'ın kent merkezine devam ettiği anlaşılmıştır. Bu alan, Via Sebaste'nin kente ulaştığı uç nokta olmalıdır.

Diğer Çalışmalar

1. Seramik Çalışmaları: 2000 yılından itibaren çeşitli dönemlerde müze kazı çalışmaları sonucunda bulunan seramik eserlerin tasnifine ve çizimlerine devam edildi. Çizimler dijital ortama aktarılarak bilgisayar çizimleri de tamamlandı.

Bu yıl yapılan en önemli çalışmalardan biri de Antiokeia'nın kil yataklarını belirlenmesi idi. Yapılan araştırmalarımız sonucunda Sücüllü Kasabası'nın sınırları içerisinde tespit edilen kil yatağında alınan kille, Roma Dönemi'ne ait seramik formları yapıldı. Açık ateş ve yapılan ilkel fırında pişirilen örneklerle antik seramikler karşılaştırıldığında bire bir benzerlik görüldü.

2. Nymphaeuma Ait Plastik Eserler: 2009 yılında başlatılan çalışmalara devam edildi ve eserlerin katalog çalışmaları büyük oranda tamamlandı.

3. Epigrafik Araştırmalar: Epigrafik çalışmalar G. Şaroğlu tarafından gerçekleştirilmiştir. Yalvaç ve civar köylerde bulunan epigrafik belgeler kaydedilmiştir. Cardo Maximus meydanında yapılan kazı çalışmalarında bir heykel altlığı üzerinde onurlandırma yazıtı ortaya çıkarılmıştır.

length and she is naked with only a necklace as an adornment. Her costume is on the support to the right. The woman's right arm is bent at the elbow and she holds a pomegranate or similar object while she breast-feeds a boy she is holding with her left arm. The work is reminiscent of Cyprian or Nimrud ivories of female figures carrying a child and is also reminiscent of Aphrodite figures of late Classical and Hellenistic periods.

Apart from the excavation areas mentioned above, when the Municipality removed the holding area for cattles to the west of the city gate, a floor similar to the street pavement was exposed. Small finds from this floor include various potsherds of the 3rd century A.D. and thereafter, a few glass fragments, a marble plaque, metal slag and a bronze coin with portrait and name of Julia Domna on the obverse and moon god Men with a rooster on the reverse. Studies showed that this floor belonged to a street leading from the West Gate toward Yalvaç's city center, leading to the supposition that this might be the terminal of the Via Sebaste.

Other Work

1. Pottery Studies: Classification and drawings of pottery uncovered by the Museum during various excavations since 2000 continued. Drawings were also transferred to digital format.

One of the most important tasks completed this year was the identification of the clay beds of Antioch which supplied the clay for much of the area's pottery production. The clay bed was found within the borders of Sücüllü Kasabası where the pottery was fired in either open fires of primitive kilns. Identification was made as a result of one-to-one parallelism with ancient sherds.

2. Sculpture from the Nymphaeum: Work initiated in 2009 was continued and cataloguing was completed to a great extent.

3. Epigraphic Studies: G. Şaroğlu conducted the epigraphic studies and documented the epigraphic finds from Yalvaç and neighboring villages. An honorary inscription was found on a statue base exposed in the excavations at the Cardo Maximus square.